

ส่วนการที่จิต “จำสิ่งต่างๆได้” นั้น ก็เพราะอาศัยข้อมูลที่จิตได้บันทึกเอาไว้ที่เนื้อสมองที่ยังดีอยู่ มาตรวจสอบเทียบเคียงกับสิ่งที่ได้รับรู้และรู้สึกนั้น เมื่อมีข้อมูลตรงกัน จึงเกิดการจำสิ่งที่รับรู้ที่ตรงกับความจริงที่มีอยู่ได้ แต่ถ้าไม่มีข้อมูลที่ตรงกันก็ไม่รู้จัก ถ้าสมองเสื่อมหรือความทรงจำเสียหายไป ก็จำอะไรไม่ได้ หรือถ้าจำไว้นานๆ โดยไม่ได้ทบทวนหรือตอกย้ำ ก็ทำให้ความจำนั้นสูญหายหรือลืมได้เหมือนกัน

ส่วนการที่จิตจะ “ปรุงแต่งให้เกิดความอยากและความคิด” ขึ้นมาได้ นั้น ก็ต้องอาศัยความทรงจำมาปรุงแต่งให้เกิดความอยากและความคิดขึ้นมา แต่ถ้าไม่มีความทรงจำ จิตก็ไม่สามารถปรุงแต่งให้เกิดความอยากและความคิดใดๆขึ้นมาได้

ส่วนการที่จิตจะ “ปรุงแต่งให้เกิดความอยากและความคิด” ขึ้นมาได้ นั้น ก็ต้องอาศัยความรู้สึกและ “ความเคยชินที่จะเกิดความอยากขึ้นมาอีก” มาปรุงแต่ง จึงจะเกิดความอยากและความคิดขึ้นมาได้ ถ้าไม่มีความรู้สึกและความเคยชิน ก็จะทำให้ความอยากและความคิดเกิดขึ้นมาไม่ได้

จากการพิจารณาส่วนประกอบแต่ละส่วนของจิตใจทั้งหมดมาแล้วนี้ ก็ทำให้เราได้รู้ว่า ส่วนประกอบแต่ละส่วนของจิตนี้ ล้วนต้องอาศัยสิ่งอื่นๆเพื่อมาปรุงแต่งให้เกิดขึ้นมาทั้งสิ้น ไม่มีส่วนประกอบใดที่จะเกิดขึ้นมาได้เองโดยไม่ต้องอาศัยสิ่งอื่นเพื่อมาปรุงแต่งให้เกิดขึ้นมา ซึ่งนี่ก็แสดงให้เห็นเราเข้าใจได้ทันทีว่า ส่วนประกอบแต่ละส่วนของจิตทั้งหมดนี้เป็น “สิ่งปรุงแต่ง” ที่ไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง และไม่เที่ยงแท้ถาวร (ไม่เป็นอมตะ) รวมทั้งยังต้องทนอยู่อีกด้วย แต่สมมติว่า “ถ้าจิตจะมีตัวตนที่แท้จริงเป็นของตนเองแล้ว มันจะต้องมีตัวตนที่เป็นตัวตนของมันเอง โดยไม่ต้องอาศัยเหตุใดๆเพื่อมาปรุงแต่งตัวตนของมันขึ้นมา แล้วมันก็จะสามารถออกจากร่างกายที่ตายแล้ว เพื่อไปเกิดยังร่างกายใหม่ๆได้” ตามความเชื่อของบางศาสนา

การสังเกตอีกอย่างก็คือ การเกิดและดับของส่วนประกอบแต่ละส่วนของจิต คือ ทั้งการรับรู้, ความรู้สึก, การจำสิ่งต่างๆได้, และการปรุงแต่งทั้งหลายของจิต ก็ล้วนมีการเกิดขึ้นและดับหายไปตามระบบประสาทต่างๆของร่างกายอยู่ตลอดเวลา คือเมื่อจิต

แสดงถึงว่า ลูกแอปเปิลนั้นประกอบขึ้นมาจากดิน น้ำ และก๊าซ ในอุณหภูมิต่ำระดับหนึ่ง แล้วเราก็มาสมมติเรียกกันว่า “ลูกแอปเปิล” ซึ่งนี่เป็นการแสดงให้เห็นความจริงที่ลึกซึ้งว่า ไม่มีสิ่งใดหรือสภาวะใดที่จะมาเป็นตัวตนที่แท้จริงของลูกแอปเปิลนั้นได้

วัตถุทั้งหลายก็ไม่ต่างอะไรกับลูกแอปเปิล คือประกอบด้วยของแข็ง ของเหลว อุณหภูมิ และก๊าซ ในลักษณะที่แตกต่างกัน วัตถุบางอย่างก็มีสถานะเป็นของแข็ง บางอย่างก็เป็นของเหลว บางอย่างก็เป็นก๊าซ และบางอย่างก็มีอายุยาวนานกว่ามันจะเสื่อมสลายหายไป อย่างเช่น เพชร หรือก้อนหิน หรือเหล็ก เป็นต้น แต่บางอย่างก็มีอายุสั้น อย่างเช่น ผลไม้ หรือสิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาทั้งหลาย หรือร่างกายของสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย เป็นต้น ตามที่เราสมมติเรียกกันอยู่

ในขั้นนี้เราจะต้องมองให้เห็นว่า วัตถุทั้งหลายไม่ใช่หรือไม่ได้มีตัวตนที่แท้จริง คือมองให้เห็นว่าวัตถุทั้งหลายประกอบขึ้นมาจากวัตถุธาตุจำนวนมากมายมหาศาล ที่มายึดเกาะรวมตัวกันขึ้นมาโดยใช้แรงดึงดูดของประจุพลังงานที่ตรงข้ามกันเท่านั้น (เหมือนแรงดึงดูดของแม่เหล็กที่ขั้วตรงข้ามกัน) เมื่อถูกความร้อนสูงๆมาเผา หรือถูกทุบ ถูกตีแรงๆ วัตถุธาตุนั้นมันก็ยอมที่จะแตกแยกกันออกไป ไม่สามารถที่จะเกาะกุมตัวกันอยู่ในลักษณะเดิมได้ตลอดไป หรือแม้ไม่มีอะไรมาทำลาย ในที่สุดไม่ช้าก็เร็ว มันก็ต้องสลายตัวเองอยู่อย่างแน่นอน ซึ่งการพิจารณาเช่นนี้เอง ที่จะทำให้เราเข้าใจถึงลักษณะของ “ความไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง” ของวัตถุทั้งหลายได้ อันจะเป็นพื้นฐานให้เข้าใจถึงลักษณะที่ “ไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงของร่างกายและจิตใจ” ต่อไปได้ แต่ถ้าเรายังไม่เข้าใจถึงลักษณะที่ ไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงของวัตถุทั้งหลาย เราก็จะไม่เฝ้าทางเข้าใจถึงลักษณะที่ ไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงของร่างกายและจิตใจทั้งหลายได้

ร่างกายเป็นตัวตนที่แท้จริงหรือไม่?

ร่างกายของเรานั้นเป็นวัตถุที่มองเห็นได้ด้วยตา จึงไม่ใช่เรื่องยากที่จะเข้าใจ เพราะเราก็มองเห็นกันอยู่ว่า ร่างกายก็ต้องอาศัยพ่อแม่เพื่อสร้างหรือทำให้เกิดขึ้นมา โดยมีลักษณะทางพันธุกรรมจากพ่อแม่และแม่มาสร้างเป็นลักษณะของร่างกายหรือ